

Råd och anvisningar för räddningstjänstassisterad utrymning och framkomlighet

Inledning

Detta dokument är tänkt att komplettera och förtydliga tillämpliga lagar och regelverk som rör åtkomlighet för räddningsinsatser såsom Boverkets föreskrifter och allmänna råd om säkerhet i händelse av brand i byggnader (BFS) och Lag om skydd mot olyckor (SFS 2003:778). Räddningstjänsten hänvisar intressenter till hemsidan rsnv.se för kontroll att versionen av dokumentet utgör senaste revisionen när dokumentet nyttjas.

Syfte

Räddningstjänstassisterad utrymning får tillgodoräknas som en av utrymningsvägarna från bostäder och mindre kontor, förutsatt att högst 15 personer utrymmer denna väg från brandcellen. Dokumentet beskriver förutsättningarna för att utrymning ska kunna ske med hjälp av Räddningstjänsten Skåne Nordväst, RSNV. Förbundet omfattar kommunerna Helsingborg, Ängelholm, Örkelljunga, Bjuv och Båstad.

Omfattning och ansvar

Dokumentet berör byggherrar, brandkonsulter, markprojektörer, förvaltare och andra personer som ska upprätta eller underhålla en räddningsväg och/eller en uppställningsplats för räddningstjänstens fordon eller bärbara stegutrustning.

Övergripande rekommendationer

I Boverkets föreskrifter och allmänna råd om säkerhet i händelse av brand i byggnader anges bland annat förutsättningar för hur utrymning ska kunna ske och hur fönster för utrymning ska vara utformade. RSNV anser att det är betydligt säkrare att utrymma via höjdfordon jämfört med bärbar stege. Överlag rekommenderas dock alltid utrymning med hjälp av Tr2/Tr1-trapphus eftersom detta medför bättre utrymningsmöjligheter och insatsförutsättningar samt att de är enklare att underhålla.

I de fall lägenheter har balkong anser RSNV att dessa ska användas för utrymning och åtkomlighet med räddningstjänstens utrustning ska då dimensioneras till balkong och inte till fönster i den aktuella lägenheten. Detta ställningstagande bygger på att det är logiskt för den nödställda att söka hjälp från balkongen och att det generellt är en säkrare plats att invänta hjälp på.

Framkomlighet för räddningsfordon

I Boverkets föreskrifter om krav på tomter med mera (BFS 2024:13) återfinns krav på framkomlighet för räddningsfordon och avstånd mellan uppställningsplatser och angreppspunkter. Huvudregeln är att avståndet mellan uppställningsplats för räddningsfordon och en byggnads angreppspunkter ska vara 50 meter som längst. Räddningstjänstens tolkning av Boverkets regler är att möjligheten att nyttja undantag för längre avstånd än så ska nyttjas mycket restriktivt. Det ska även noteras att för flerbostadshus med flera trappuppgångar gäller avståndskravet till varje trappuppgång. Vidare är det inte möjligt att göra mindre avvikelser från kraven på framkomlighet för räddningsfordon.

Framkomlighet för räddningsfordon kan krävas i följande huvudsakliga fall (listan ska inte ses som uttömmande):

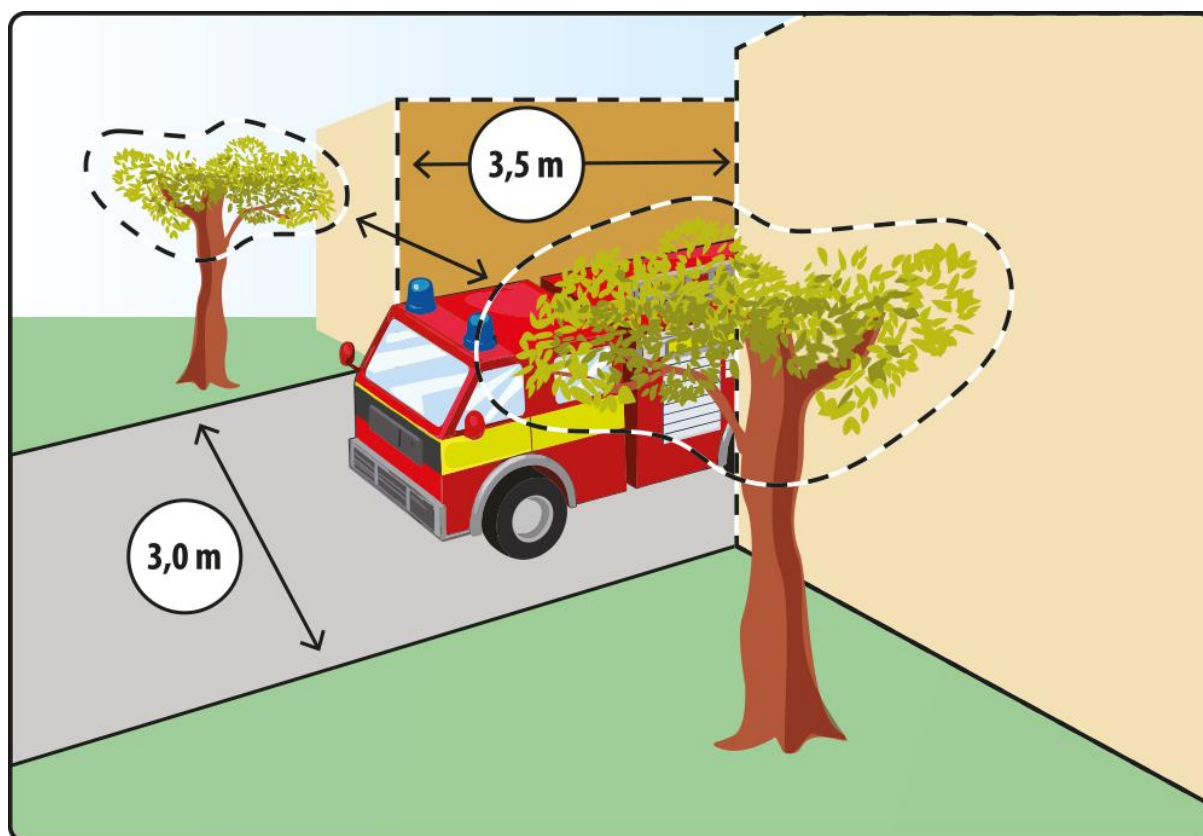
- För att uppfylla Boverkets tomtföreskrift gällande maximalt 50 meter mellan uppställningsplats för räddningsfordon och en byggnads angreppspunkter.
- För att möjliggöra räddningstjänstassisterad utrymning genom framkomlighet till uppställningsplatser för höjdfordon.
- Helt eller delvis runt stora industri- eller lagerbyggnader där privata brandposter krävs enligt räddningstjänstens råd och anvisningar för brandvattenförsörjning.

Krav för framkomlighet

Där krav på framkomlighet för räddningsfordon ställs ska följande krav uppnås:

Tabell 1. Krav för räddningstjänstens framkomlighet.

Tekniska krav för räddningstjänstens framkomlighet (räddningsväg)	
Fri vägbredd (vid rak körbana)	3,0 meter
Fri portalbredd (gäller även vid passage av utstickande byggnadsdelar, växtlighet o.s.v.)	3,5 meter
Fri höjd	4,0 meter
Maximal lutning i längdriktningen	8 %
Maximalt tvärfall	2 %
Minsta vertikalradie	50 meter
Minsta inre kurvradie	7 meter (breddökning och hinderfritt sidoområde före, genom och efter kurva, se figur)
Minsta axeltryck	100 kN (bärlighet bör motsvara allmänt gatunät)

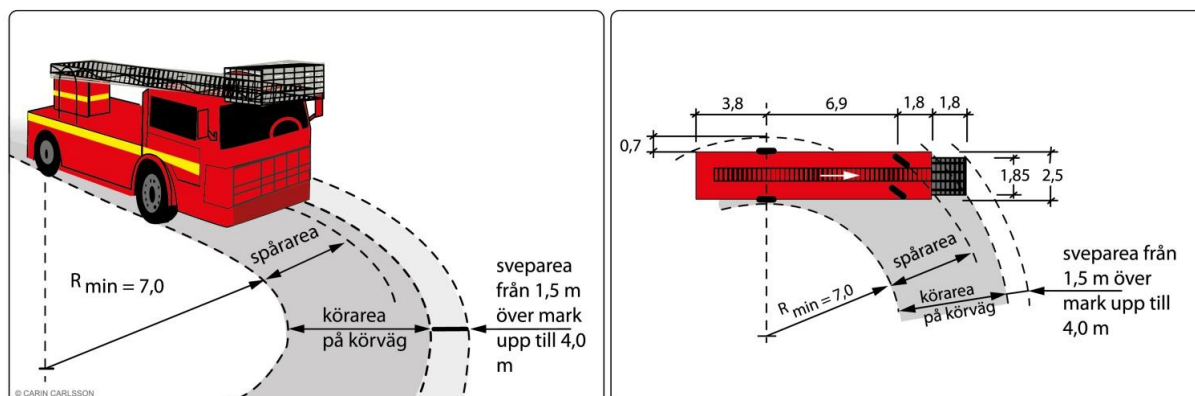
Figuren ovan visar skillnaden mellan fri vägbredd och fri portalbredd.

Figuren till höger visar en släckbil som kör in i ett gatt med en bredd av 3,1 meter. Bilden visar vikten av breddökning och hinderfritt område vid en räddningsväg. På grund av svårigheten att köra räddningsfordon i sådana fall samt för att kunna öppna dörrar krävs enligt tabellen ovan att fri portalbredd ska vara minst 3,5 meter. Detta ska tolkas som en hinderfri yta minst 4 meter ovan och i direkt anslutning till den minst 3 meter breda vägbanan.

Räddningsvägen ska ha en hårdgjord yta, med det avses asfalt, grus eller motsvarande. Gräsarmering har tidigare varit ett alternativ, men RSNV anser att gräsarmering inte ska användas vid nyprojektering. Gräsarmering är svårare att snöröja på vintern och fordonen kan lätt köra utanför dessa ytor och fastna. Även i Brandskyddsföreningens handbok "Brandskydd i Boverkets föreskrifter" påtalas att det är olämpligt att använda gräsarmering.

Kurvor ska dimensioneras för ett typfordon enligt bilden nedan. Om räddningsvägen inte ska nyttjas av höjdfordon kan körspårsanalys utgå från en vanlig lastbil som är cirka 12 meter lång.

Infart till räddningsväg

Räddningsvägen ska kunna nås utan att fordonet behöver backa in. Det godtas att fordonen backar ut från en räddningsväg.

Räddningsvägen ska normalt ansluta i närheten till byggnadens gatuadress. För att säkerställa tillgänglighet till områdets räddningsväg krävs parkeringsförbud vid infarten. Det kan exempelvis lösas med markeringar i gatan eller fasning av kantstenar. Fastighetsägaren är ansvarig för att det finns en fullgod infart till räddningsvägen. Kontakt bör tas med kommunen för att hantera eventuella avtal samt parkeringsförbud som krävs för att anordna infart till räddningsvägen. Observera att infarten ska vara utformad så att höjdfordonet kan svänga in på räddningsvägen, se krav på räddningsväg ovan.

En räddningsväg ska vara tydligt utmärkt med standardiserad skylt, se figur. Det ska tydligt framgå i terrängen hur räddningsvägen löper längs hela sin sträckning. Här är det särskilt viktigt att säkerställa funktionen vintertid. Även en uppställningsplats bör markeras om den inte är lätt identifierbar.

Om gång- eller cykelvägar även ska utgöra räddningsvägar är det viktigt att dessa utformas som räddningsvägar enligt ovan. Det innebär exempelvis att gång- och cykelvägen ska vara skyltad som räddningsväg, underhållas året runt och ha tillräcklig bärighet för räddningsfordonen. Vidare krävs avtal med ägaren av gång- och cykelvägen (vanligtvis kommunen) om att nyttja den som räddningsväg.

Särskilt om uppställningsplats/räddningsväg på annan tomt

Om uppställningsplats eller räddningsväg anordnas på annans fastighet (som inte utgör allmän väg) måste det beaktas hur det säkerställs att uppställningsplatser ska vara användbara för räddningstjänsten under hela byggnadens livslängd. Med detta avses både hur det löpande underhållet och kontrollen ska skötas och att den tilltänkta uppställningsplatsen inte blir oanvändbar i framtiden på grund av byggnation. För att en uppställningsplats utanför den egna fastigheten senare inte ska bebyggas krävs i normalfallet ett servitut. På detta vis kan uppställningsplatsen bli inskriven i fastighetsregistret och därmed bli enklare att trygga över tid. Räddningstjänsten förespråkar därför att avtalsservitut ska skrivas in i fastighetsregistret.

Bommar

Bommar, grindar och dylikt ska lätt kunna öppnas. Eventuell låsning kan ske med något av följande:

- Intelligent nyckel
- Brandkårsås enligt svensk standard SS 3654.

Fastighetsägaren måste ha nyckel till låssystemet för att kunna utföra kontroll och underhåll av detta. Låsen bör utformas på sådant sätt att nyckel kan tas ur låset då bommen har öppnats. Detta så att räddningstjänsten kan öppna flera lås med samma nyckel.

Bärbar stege

När kan utrymning ske med hjälp av RSNV?

Bärbar stege kan användas om det vertikala avståndet mellan marken och ett fönsters underkant eller balkongräcket inte överstiger 11,0 meter. Vid utrymning med hjälp av bärbar stege ska det finnas uppställningsyta enligt beskrivning av uppställningsplats för bärbar stege i detta dokument. Det finns även krav på insatstid, kontakta räddningstjänsten för information om insatstid i det aktuella projektet.

Väg till uppställningsplats

Då utrymning förväntas ske med bärbar stege får avståndet vara maximalt 50 meter från räddningstjänstens fordon till uppställningsplatsen för den bärbara stegen. Räddningstjänstens fordon kan köra på vägar som uppfyller kraven i tabell 1.

Terrängen mellan släckbilen och byggnaden/uppställningsplatsen för stegen ska vara lättframkomlig. Stegen ska inte behöva lyftas över murar, plank eller över starkt lutande underlag såsom branta backar och dylikt. Den bärbara stegen ska inte behöva transporteras genom dörrar/grindar, upp för trappor eller dylikt för att nå uppställningsplatsen. I undantagsfall kan dock stegen behöva transporteras genom en enstaka dörr/grind in till en innergård eller via en passage och då ska dessa vara utformade så att stegen lätt kan bäras igenom. RSNV anser inte att det är ett alternativ att fastighetsägaren placerar en stege på exempelvis en innergård som räddningstjänsten ska resa. Detta då stegen enligt arbetsmiljöreglerna måste underhållas och kontrolleras och det är räddningstjänstens skyldighet att säkerställa att så är gjort innan stegen nyttjas.

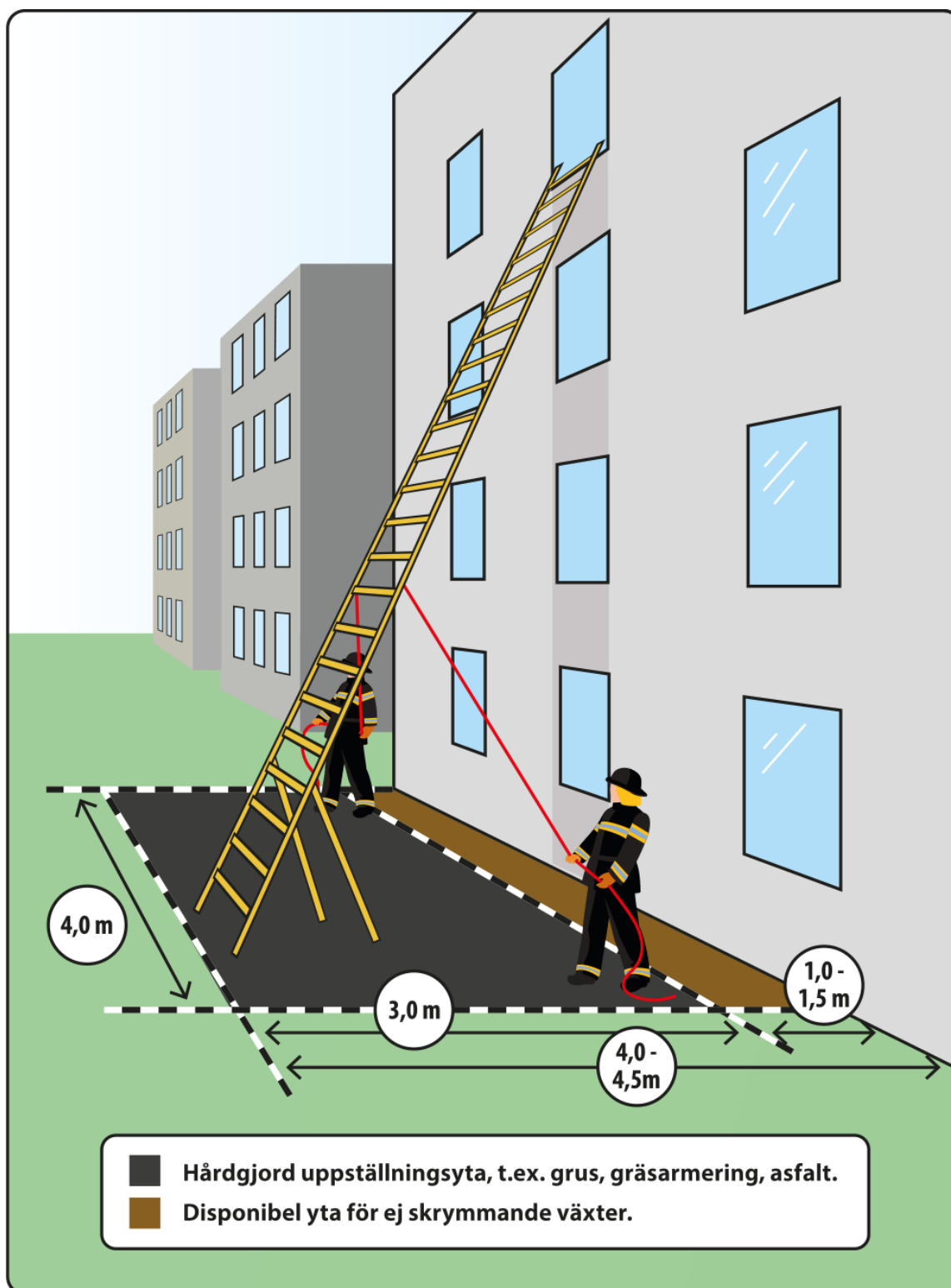
När bärbar stege ska användas för utrymning får inte dörr/grind vara låst utan möjlighet att kunna öppnas av räddningstjänsten, med fördel utförs låssystemet med intelligent nyckel.

Utformning av uppställningsplats

För att ställa upp den bärbara stegen krävs följande för nya uppställningsplatser:

- 3 meter lång uppställningsyta placerad 1–1,5 meter från husvägg/balkongkant.
- Uppställningsytan ska vara minst 4 meter bred och utan hinder inom detta område.
- Marken bör vara hårdgjord (asfalt, grus, gräsarmering) men gräsmatta kan accepteras om det bedöms att denna har tillräcklig bärighet för att klara stegen samt vikten från två personer (totalt minst 250 kg).
- Uteplatser, planteringar, utskjutande konstruktioner med mera får inte försvåra uppställning av den bärbara stegen.
- Det ska finnas möjlighet för räddningspersonal att stå med spända säkerhetslinor på båda sida av en rest stege. Detta innebär att en uppställningsplats inte får hamna för nära ett innerhorn, annan byggnad eller liknande där räddningspersonal inte kan stå med en spänd lina vid sidan av uppställningsytan. Det ska finnas utrymme att stå med spända säkerhetslinor på varje sida av uppställningsplatsen på ett avstånd som motsvarar halva höjden som stegen ska kunna nå.

Förutsättningar för hinderfri och disponibel arbetsyta samt hårdgjord uppställningsyta framgår av figuren nedan.

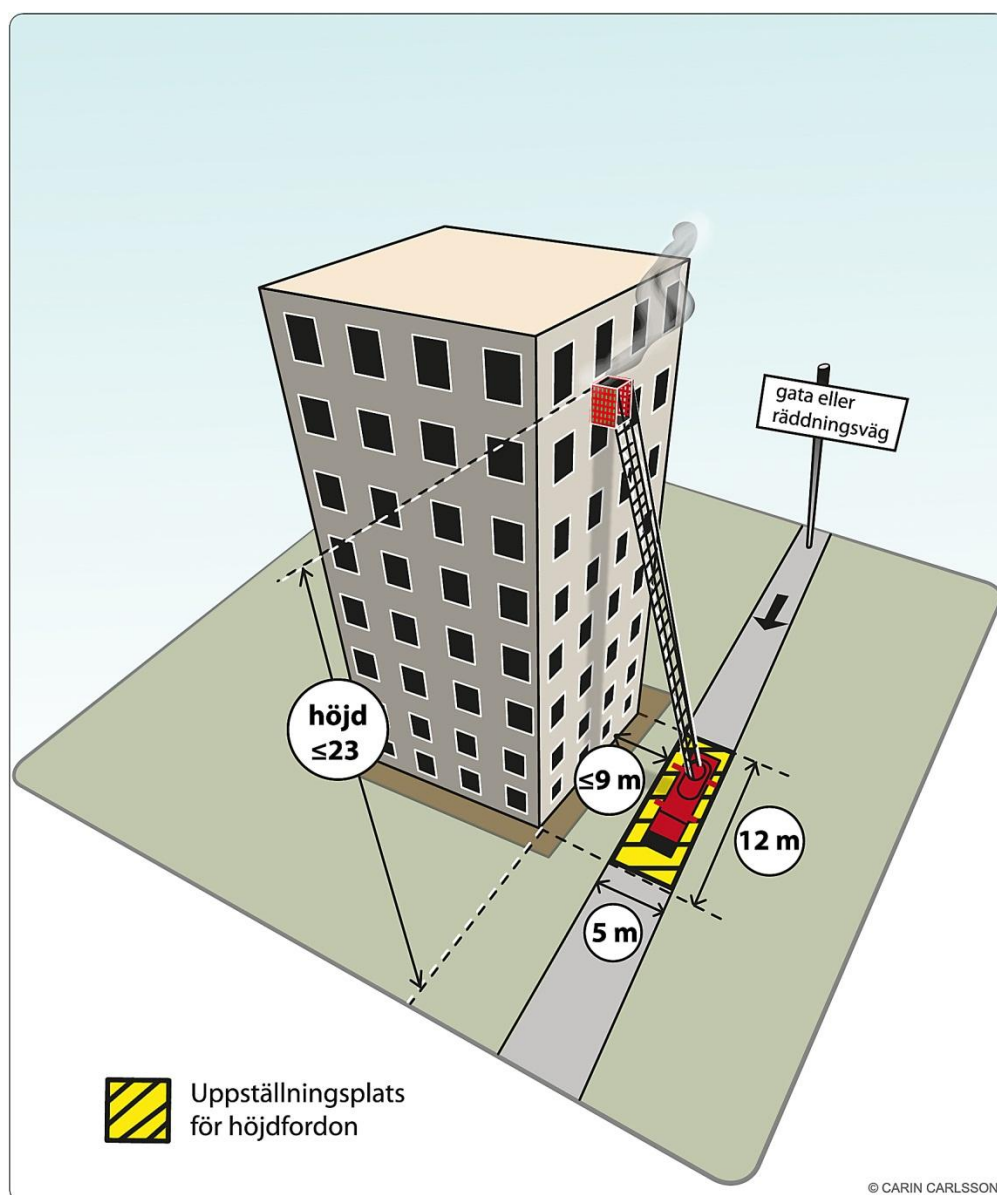

Höjdfordon

När kan utrymning ske med hjälp av RSNV?

Räddningstjänstens höjdfordon kan användas för utrymning under förutsättning att körbar väg/räddningsväg och uppställningsplatser för höjdfordon finns. Vidare ska avståndet mellan marken och fönstrets underkant eller balkongräcket inte överstiga 23 meter. Högre byggnader ska dimensioneras för utrymning utan hjälp av räddningstjänsten. Räddningsväg och uppställningsplatser ska utföras enligt beskrivning i detta dokument. Det finns även krav på insatstid, kontakta räddningstjänsten för information om insatstid i det aktuella projektet.

Då höjdfordon används för utrymning rekommenderar RSNV att samma utrymningsstrategi används för hela byggnaden för att skapa en överblickbar och hanterlig utrymningsituation. Det är mindre lämpligt att använda bärbar stege på vissa delar av en byggnad och höjdfordon i andra delar av byggnaden.

Åtkomlighet med höjdfordon

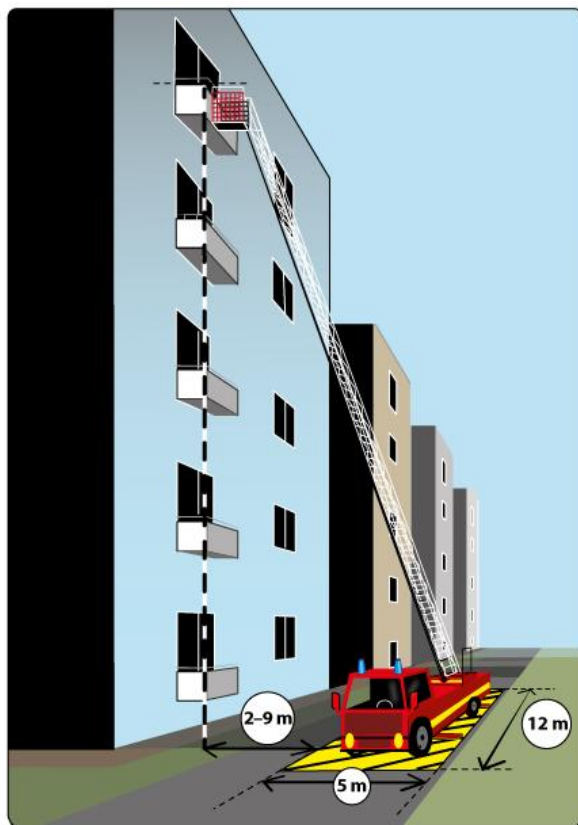
För att kunna genomföra en livräddande insats med hjälp av räddningstjänstens höjdfordon krävs god åtkomlighet till byggnaden och både räddningsväg (se ovan) och uppställningsplats kan behöva anordnas.

Utformning av uppställningsplats

RSNV anser att hela räddningsvägen bör utföras 5 meter bred så att den kan fungera som uppställningsplats längs hela sin sträckning.

En uppställningsplats för räddningstjänstens fordon ska uppfylla följande krav:

- Minst 5 meter bred och 12 meter lång.
- Maximalt 8,5 % lutning i någon riktning.
- Bärigheten bör motsvara gatunätets bärighet. Marken ska vara hårdgjord (se kapitel "Framkomlighet för räddningsfordon") och tåla enskilda stödbenstryck på 130 kN.
- Vara placerad utanför de balkonger eller fönster som ska kunna nås med höjdfordon. Med detta avses att uppställningsplats ska finnas parallellt med fasadlivet och direkt utanför balkongen/fönstret som ska nyttjas enligt bild nedan. Höjdfordonets stege ska med andra ord resas i en vinkel som är rätvinklig från fordonets långsida.
- Vara placerad maximalt 9 meter från husvägg eller balkongkant. Avståndet mäts från fasaden (vid fönsterutrymning) eller balkongkanten till kanten på uppställningsplatsen.
- Uppställningsplatsen bör inte placeras närmre än 2 meter från byggnadens fasad/balkongkant för att skapa arbetsyta kring fordonet och tillgänglighet lägre ner i byggnaden.
- Ett avstånd på 6-9 meter från kant på uppställningsplats till fasad/balkongkant ger bäst förutsättningar för ett snabbt och säkert ingripande.

För specialfallet att utskjut av höjdfordonets steg behöver göras framåt i färdriktningen (framför/över hytten) gäller följande utöver punkterna ovan:

- Maximalt avstånd mellan höjdfordonets front och fasad/balkong är 4,5 meter.
- Uppställningsplatser ska göras 6,5 meter breda.
- Utskjut med stegen ska göras framåt inom de förlängda ytterkanterna av uppställningsplatsen.
- Markplaneringen ska särskilt stämmas av med räddningstjänsten i förväg.

Fri interpolering mellan att höjdfordons steg ska resas rätvinkligt från färdriktningen och att stegen ska resas i färdriktningen kan inte genomföras. Uppställningsplatser ska enligt RSNV dimensioneras för det ena eller det andra.

Hinder, parkering m.m.

Inga hinder så som träd, trädkronor, lyktstolpar, upphängd belysning, skyltar, betongsuggor, parkerade bilar eller liknande får inskränka på uppställningsplatsens fria mått eller hindra stegen från att nå de lägenheter och kontor som den är tänkt att betjäna. Vid nyetablering av bostäder eller kontor som ska utrymmas med hjälp av räddningstjänsten uppstår ibland problem mellan trädplantering och uppställningsplats för räddningstjänstens fordon. Därför är det viktigt att räddningstjänstens tillgänglighet och plantering av träd samordnas. RSNV har inte möjlighet att avgöra om träd kommer att inkräkta på uppställningsplatser eller hindra tillgänglighet i framtiden utan byggherren/fastighetsägaren ansvarar för att säkerställa räddningstjänstens åtkomlighet. Om räddningstjänstens åtkomlighet inte kan säkerställas krävs det att byggnaderna dimensioneras för utrymning utan räddningstjänstens medverkan.

Kontroll och underhåll

Räddningsvägar och uppställningsplatser ska upprätthålla sin funktion oavsett årstid eller tidpunkt på dygnet. Räddningsvägen/uppställningsplatsen får aldrig blockeras av fordon, containrar, träd, växtlighet eller andra föremål. Vid snö eller vinterväglag ska räddningsvägen/uppställningsplatsen snöröjas och sandas. Träd, stenar och dylikt får ej vara placerade så att det bildas snövallar som sedan blockerar räddningsvägen/uppställningsplatsen.

Vid exempelvis fasadrenoveringar eller vid arbeten på räddningsvägen förekommer det att ställningar eller liftar kan komma att blockera räddningsvägen under en viss tid. Renoveringen måste naturligtvis genomföras, men räddningsvägen ska i möjligaste mån hållas öppen. Under den tid det finns en begränsning i åtkomligheten bör fastighetsägaren vidta åtgärder. Exempel på åtgärder är:

- Fast ställning längs fasaden så att lägenheterna kan utrymma ut på ställningen.
- Tillfällig räddningsväg.
- Avstängningar bör ske dagtid och under så kort period som möjligt.
- Arbetet planeras och genomförs så att inte all åtkomlighet påverkas samtidigt.
- Information bör sättas upp i berörda trappor.

Det är fastighetsägarens ansvar att underhålla räddningsvägen/uppställningsplatserna och kontroll av dessa bör ingå i det systematiska brandskyddsarbetet (SBA).

Befintliga räddningsvägar

I RSNVs område finns ett stort antal räddningsvägar. RSNV förutsätter att dessa uppfyller minst de krav som gällde för räddningsvägen vid uppförandet.

Då en befintlig räddningsväg ändras, då det sker omfattande markarbete eller väsentlig ändring i byggnaden anser RSNV att räddningsvägen ska byggas om så att den uppfyller dagens gällande krav.

Kontakt

Vid frågor kontakta Räddningstjänsten Skåne Nordväst via växel 010-219 00 00.